

VU Research Portal

Nederlands in Noord-Amerika. Over de studie van het Leeg Duits (Low Dutch)

Noordegraaf, J.

published in

Trefwoord

2008

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Noordegraaf, J. (2008). Nederlands in Noord-Amerika. Over de studie van het Leeg Duits (Low Dutch). *Trefwoord*, 2008, 1-29. <http://www.fa.knaw.nl/trefwoord>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

NEDERLANDS IN NOORD-AMERIKA

Over de studie van het *Leeg Duits* (Low Dutch)¹

Jan Noordegraaf

*önze taal äz lêch däänts en bælliz äz Hól-läns; kwäit dääffrent*²

1. Inleiding

In 1609 voer de ontdekker Henry Hudson, een Engelschman, in dienst onzer Oost-Indische Compagnie, op haar schip “De halve maen” den mond der rivier binnen, die zijn naam zou vereeuwigen’. Zo beschrijft Jac. van Ginneken (1913: 286) aan begin van het hoofdstuk over het ‘Amerikaansch’ in zijn bekende *Handboek der Nederlandsche taal* de ontdekking van een van de belangrijkste waterwegen van de Verenigde Staten.³ Aan Hudsons wapenfeit zal in 2009, het ‘Hudson jaar’, uitvoerig aandacht worden besteed, zowel in New York als in Amsterdam. Wie vast in de stemming wil komen en meer wil weten over ‘the founding of New York’, verwijs ik naar een onderhoudend boek dat de journalist Russell Shorto enkele jaren geleden gepubliceerd heeft, *The island at the center of the world*, dat vooral gericht is op de betrekkelijk korte periode dat het zogeheten Nieuw-Nederland bestaan heeft.

In deze bijdrage wil ik, als bescheiden opmaat tot de feestelijkheden van volgend jaar, wijzen op een van de gevolgen die de stichting van Nieuw-Amsterdam in 1625 heeft gehad, namelijk dat je als negentiende-eeuws toerist, rondreizend in het oosten van de Verenigde Staten, op diverse plaatsen nog steeds Nederlands kon horen spreken, een feit dat onze negentiende-eeuwse collega’s zeker niet onbekend is gebleven. Over die variëteit van het Nederlands, het ‘Leeg Duits’ (ook wel ‘Laeg Duits’ of ‘Low Dutch’ genoemd), is vanaf de jaren negentig van de vorige eeuw weer met enige regelmaat geschreven. Aan die publicaties worden hier enkele onbekende of onderbelichte wetenschapshistorische gegevens toegevoegd. Het hier gepresenteerde voorlopige overzicht heeft betrekking op de periode 1826-1938. Als bijlage volgt een lijst met een aantal woorden uit het Leeg Duits.

2. ‘Amerikaansch toerisme’: observaties van een reizend predikant

Een Nederlandse toerist die in 1826 het oosten van de Verenigde Staten bezocht, was ds. Gerardus Balthazar Bosch (1794-1837), predikant en later ook schoolopziener op Curaçao. Bosch had in de jaren 1810-1815 theologie gestudeerd in Utrecht. Voor hij predikant op Curaçao werd, maakte hij in 1815 als vrijwilliger nog de veldtocht tegen Frankrijk mee. Hij was een veel

¹ Met dank aan Rob Naborn (Philadelphia), Michiel van Kempen (Amsterdam), Arie de Ru (Amersfoort) en Rob Tempelaars (Leiden) voor waardevolle aanwijzingen en suggesties.

² Cf. Prince 1910: 459, 1914: 7.

³ Van Ginneken was bij het schrijven van deze en volgende zinnen waarschijnlijk geïnspireerd door het artikel van de Amerikaanse geleerde William Carpenter: ‘[...] in 1609, when Henry Hudson the navigator, an Englishman in the service of the Dutch ‘East India Company’, sailed the “Half Moon” into the mouth of the great river that was ultimately to bear his name’ (Carpenter 1908: 3).

reizend mens. Vanuit zijn standplaats maakte hij diverse reizen naar Zuid- en Noord-Amerika, waarover hij na terugkeer in patria een werk in drie delen publiceerde, *Reizen in West-Indië en door een gedeelte van Zuid- en Noord-Amerika* (1829, 1836 en 1843). Uit zijn werk blijkt niet alleen een grote interesse voor land en volk. Bosch blijkt ook een prettig stilist te zijn en iemand met de nodige zelfrelativering.⁴ Zijn reizen kon hij ook uitstekend in een godsdienstig perspectief plaatsen. In de *Boekzaal der geleerde wereld* van januari 1827 vinden we bijvoorbeeld de leerrede die Bosch op Curaçao gehouden heeft na zijn behouden terugkeer uit Noord-Amerika: ‘Eene reize het afbeeldsel van ons aardschse leven’.

In 1826 maakte Bosch een ‘zomerreis’ in Noord-Amerika ‘naar den waterval in de Niagara’, waarbij hij ook ‘het Staten eiland in de baai van Nieuw-York’ bezocht. Eerder al was hij in Caracas en op Aruba en Bonaire geweest. In zijn reisnotities laat hij duidelijk merken dat hij niet alleen belangstelling heeft voor volk en land, maar ook voor de taal die gesproken wordt in de door hem bezochte streken. Hij betreurt het ook dat in hun koloniale rijk ‘onze anderszins zoo roemwaardige voorvaders zoo weinig belang in hunne eigene taal hebben gesteld’, dit in tegenstelling tot de Engelsen, Fransen en Spanjaarden (cf. Bosch 1829: 212 evv). De Curaçaose dominee vindt namelijk het Nederlands ‘een rijke en voor toenemende volmaking vatbare taal’ (1829: 213).

Het verrast de lezer dan ook niet dat we in zijn Noord-Amerikaans reisverslag, gepubliceerd in de *Vaderlandsche Letteroefeningen* van 1827, diverse observaties aantreffen over het Nederlands dat in 1826 in het gebied van het voormalige Nieuw-Nederland nog steeds gesproken werd. Bosch werd gefraspeerd door het feit ‘dat de *Nederduitsche* taal zoo lang in *Noord-Amerika* is in stand gebleven’. Ik kan bijna zeggen, vervolgt hij, ‘dat ik op de reis van *New-Yorck* naar de *Niagara* in geen schuit of wagen geweest ben, zonder dat menschen op het hooren van een *Hollandsch* gesprek zich er bij voegden’. Toen hij op een ‘kanaalboot’ in conversatie gewikkeld was met een Nederlands sprekende reisgenoot, mengden zich behalve de kapitein ook nog twee predikanten in het gesprek, ‘zoodat het heerschende gesprek, voor eenigen tijd gevoerd werd in het *Nederduitsch*’. En in Albany hoorde hij op straat ‘onder geringe menschen *Hollandsch* [...] spreken, eens ook op de brug te *Scenectady* [= Schenectady], 28 mijlen boven Albany’ (1827: 275), dat is tot waar zich ‘de Kolonie der *Hollanders* in den staat *New-Yorck* heeft uitgestrekt’.⁵

Zijn oordeel over de taal die in de omgeving van Albany gesproken werd, was niet zo gunstig: het Nederduitsch daar was ‘zeer slecht, lomp en plat, en met vele verkeerde uitdrukkingen besmet, b.v. *kerel* is het fatsoenlijke woord voor *man*, *ellendig* is iets, dat mooi is, enz.’ Beter trof hij het te Hoboken, New Jersey, waarvandaan hij – het was oktober 1826 – naar New York zou reizen. Gedurende de twee weken dat hij in Hoboken bleef, hoorde Bosch dagelijks Nederlands spreken. Hij ontmoette er een boer uit het nabijgelegen dorp Hackensack, in Bergen County, die in het geheel geen Engels verstond. Toen hij later in New York zijn verwondering uitsprak ‘over de algemeenheid der *Nederduitsche taal*’ kreeg hij het advies om eens op de markt rond te gaan lopen: ‘en, inderdaad, ik hoorde verscheidene malen onze vaderlandsche taal; het waren landlieden van de Noordrivier [de Hudson], die dezelve spraken’.

Over het voortbestaan van deze taal koesterde men geen illusies: de verwachting was dat ‘eer de helft van deze Eeuw voorbij is, ook de *Hollandsche* taal hier niet meer zal gesproken worden’. Welnu, voegde Bosch er nuchter aan toe, ‘onze taal zal er, over het algemeen, niet veel bij verliezen’. Hij wijst op signalen van een naderende *language death*:

⁴ Voor verdere informatie over Bosch, zie Helderman 1996.

⁵ Van Hinte (1928: 56) tekent aan dat Schenectady, gelegen in de Mohawk Valley, in 1661 door de Nederlanders was gesticht als voorpost. In 1662 al was er een predikant (cf. Balmer 1989: 157), in die zin dat de dominee van Albany, Gideon Schaats, Schenectady ‘erbij’ deed. Tot 1680 gold deze plaats als ‘a mission station of Albany’ (met dank aan Rob Naborn).

Sedert anderhalve eeuw (van 1665) is de *Nederduitsche* Kolonie in *Noord-Amerika* onder vreemd bestuur geweest, zonder dat er nieuwe Kolonisten zijn bijgekomen. Boeken worden er in die taal niet gevonden; scholen heugt het thans levend geslacht niet meer, dat er geweest zijn; zelfs is het *Hollandsch* prediken, dat in het begin dezer Eeuw nog op 3 of 4 plaatsen gedaan werd, thans geheel afgeschaft;⁶ daarenboven is de taal in minachting geraakt [...], en nogtans blijft tot heden het *Nederduitsch* de taal, die op zoo vele dorpen in de huisgezinnen gesproken wordt (1827: 276).

Bosch benadrukt dus dat de taal die hij hoorde, alleen nog in een gesproken variant bestaat. Merk op dat hij het Nederlands enerzijds heeft geobserveerd in de omgeving van Albany en in de zogeheten Mohawk Valley regio van New York, en anderzijds in Bergen County, New Jersey. Latere auteurs hebben het traditioneel over *Mohawk Dutch* en *Jersey Dutch*. Het lijkt er even op dat Bosch verschil hoort tussen deze beide variëteiten van het Low Dutch. Bij Albany is de taal nogal 'lomp en plat', maar in de buurt van New York wordt er beter gesproken, hoewel niet altijd optimaal. Het ergerlijke 'kerel' voor 'man', dat hij in de buurt van Albany hoorde, vinden we in het Jersey Dutch als 'käädl' (cf. Prince 1913: 308).

Bosch' verwachting van een snelle teloorgang van het Low Dutch is niet uitgekomen.⁷ In 1854 kon men in patria nog steeds kennis nemen van het feit dat in de steden New York en Albany

vele [Hollandse] woorden in de taal van 't dagelijksch verkeer [zijn] opgenomen. In eenige dorpen van 't binnenland ['inland villages'], die door Hollanders gesticht werden, gebruiken de bewoners nog de taal van hun voorvaderen, en er zijn er zelfs, die nooit een andere spreken (Bartlett 1854: xviii).⁸

Al met al blijkt 'tenacity' een van de opvallende kenmerken geweest te zijn van het Low Dutch (Bachman 1969: viii, Buccini 1995: 259, van Marle 2001: 80).

3. Vijftig jaar na ds. Bosch

In de eerste jaargang van zijn blad *Noord en Zuid* neemt redacteur Taco Hajo de Beer (1838-1923) in 1877 een stukje over uit *De Huisvriend*, een periodiek dat onder redactie van ds. Nicholas H. Dosker (1820-1887) te Grand Rapids, Michigan, verschijnt. De predikant klaagt erover dat de

⁶ Volgens dr. E.B. Swalue (in Jonathan 1853: ix) was de situatie aan het begin van de negentiende eeuw zo, dat 'voor 250.000 Amerikanen de Evangelie-prediking nog in het Hollandsch geschiedde'. Dit getal lijkt onwaarschijnlijk hoog; de auteur geeft bovendien niet aan op welke gegevens zijn bewering berust. De kwestie van het preken in het Nederlands of in het Engels is in de Dutch Reformed Church overigens een lastige kwestie geweest. Een voorbeeld. In zijn memoires schrijft ds. E. Westerlo (1738-1790), predikant te Albany, op 13 juli 1784: 'I preached four times in New York; once in English [...]', en op 14 oktober van dat jaar noteert hij: 'This afternoon the consistory is to meet in order to determine whether I am to proceed with preaching in the English language or not' (cf. Naborn ed. 2008). Zie ook Krassner 1985.

⁷ Zijn observaties zijn overigens niet onopgemerkt gebleven. Een scherpzinnig taalgeleerde als H.J. Nassau (1791-1873) karakteriseerde ze in 1846 als 'belangrijk' (cf. H.J. Nassau, *Geschriften*. Eerste deel. Groningen: J.B. Wolters 1878: 244).

⁸ In 1969 schrijft Van Cleef Bachman 'that there are persons now living who can proudly claim that their grandparents knew not one word of English until they were sent to school' (Bachman 1969: viii). 'Mine owders sprawke Laag Duits airder dan Engels', zeiden sommigen van 'the old Dutch' volgens Hill (z.j. [1890]: 2).

Nederlanders in zijn omgeving hun taal in hoog tempo aan het verliezen zijn. ‘Onze schoone en rijke moedertaal wordt in Amerika jammerlijk verwaarloosd en mishandeld. Er wordt geen Nederlandsch meer gesproken, noch geschreven’. De Beer merkt dan op dat het nuttig zou zijn als er in *Noord en Zuid* achtereenvolgens artikelen verschenen ‘waaruit blijkt hoe men onze taal in het buitenland spreekt’ (De Beer 1877: 244).

Dosker, later abonnee van *Noord en Zuid*, neemt als eerste de handschoen op en levert in 1880 een tweedelig artikel over ‘De Nederlandsche Taal in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika’. Het eerste gedeelte handelt onder meer over het ‘Nederlandsch, dat langs de Hudson-rivier, en in het algemeen in de Staten New-York en New-Jersey, door die oude Hollandsche familiën nog gesproken wordt’ en dat bij hen de naam ‘Low Dutch’ draagt. Volgens Dosker (1880: 48) schijnt het Low Dutch ‘veel overeenkomst te hebben met dat, wat in het Graafschap Bentheim vroeger gesproken werd, schoon het armer en minder volledig is’.

Dosker constateert vervolgens dat door langdurige isolatie van de Nederlandse taalgemeenschappen in het oosten van de Verenigde Staten ‘de woordenkennis steeds beperkter, en de uitspraak gaande weg meer onzuiver moest worden. Van welk gehalte dus het Nederlandsch is, dat thans nog door de nakomelingen der eerste ‘settlers’ in het Oosten wordt gesproken, dat laat zich denken’. Zij drukken zich bijvoorbeeld niet al te kies uit en gebruiken bijvoorbeeld woorden als ‘kop’, ‘poot’ enz. ‘zoowel in betrekking tot ons als tot hun vee’ – we herkennen hier een en ander van de klachten die ds. Bosch al eens had laten horen over de platheid van het Low Dutch. Het gebruik van deze taal vermindert evenwel ‘en spoedig zal de Nederlandsche taal uit het Oostelijk gedeelte van Amerika geheel verdwenen zijn’, zo voorspelt Dosker (1880: 48). Men herinnert zich dat ds. Bosch zich al meer dan vijftig jaar eerder in soortgelijke bewoordingen had uitgelaten.

Een feitelijke beschrijving van deze taal ontbreekt bij Dosker; het blijft helaas bij opmerkingen van algemene aard. Wat De Beer onder meer voor het contemporaine Afrikaans wel gelukt is, namelijk een woordenlijst en een spraakkunst ervan te laten schrijven,⁹ daarin is hij voor het Low Dutch – bij gebrek aan de juiste contacten – jammer genoeg niet geslaagd. Laten we maar zeggen dat hij de pech heeft gehad niet een deskundige correspondent uit New Jersey of New York zelf te vinden.¹⁰

Een van de medewerkers aan het door onderwijzers en taal- en letterkundigen veel gelezen *Noord en Zuid* was de neerlandicus Jan te Winkel (1847-1927). In 1896 noemde deze Amsterdamse hoogleraar het ‘zoogenaamde »Low Dutch«’ een ‘verminkte en verbasterde taal’, waarin het Nederlands in New-York en Jersey ‘langzamerhand was ontaard’ (1896: 342). Je kunt je afvragen op welke gegevens de veelwetende Te Winkel zijn oordeel baseerde. Had hij echt een specimen van die taal onder ogen had gehad of horen we in zijn karakterisering alleen maar een echo van Doskers opinie? Hoe het ook zij, in de negentiende eeuw is er – althans voor zover bekend – geen beschrijving gepubliceerd van het ‘Oud-Amerikaansch’ (Van Ginneken).¹¹

In het begin van de twintigste eeuw namen de Amerikaanse collega’s zelf de studie van deze taal ter hand. In 1889 was de American Dialect Society opgericht, met als doel ‘the investigation

⁹ Zie mijn drieluik over de Afrikaanse connecties van Taco H. de Beer in *Trefwoord* 2004 (Noordegraaf 2004).

¹⁰ Zoals bekend, onderhield De Beer een uitgebreid netwerk, zowel in binnen- als buitenland. De correspondentie die hij voerde, moet enorm geweest zijn. Een van zijn Amerikaanse correspondenten in de jaren 1878-1898 was de schrijver Wendell P. Garrison (1840-1907), ‘literary editor’ van het New Yorkse weekblad *The Nation*. Cf. Van Kalmthout (forthcoming).

¹¹ ‘So far as I know, no other philological treatise has appeared on this subject’, noteerde J.D. Prince in 1910.

of the spoken English of the United States and Canada, and incidentally of other non-aboriginal dialects spoken in the same countries'. Bevindingen werden gepubliceerd in het orgaan van de Society, de *Dialect Notes*. (1890-1939). Daarin zou ook een cruciale publicatie over het Low Dutch verschijnen.

4. 'but a fading memory'

In 1908 publiceerde William Henry Carpenter (1853-1936) in *Modern Philology* een artikel over 'Dutch contributions to the vocabulary of English in America. Dutch remainders in New York State', een woordenlijst met een uitvoerige inleiding. Carpenter, als hoogleraar verbonden aan de Columbia University te New York, had onder meer in Leipzig en Freiburg gestudeerd en was een tijd vice-president van de Germanistic Society of America. In de slotlinea van zijn studie wijst hij erop 'dat er ook nog Hollandsch-sprekende oude kolonisten wonen, hooger op aan de Hudsonrivier in Albany en ook in Schenectady County' (Van Ginneken 1913: 289). Of in de woorden van Carpenter zelf:

The Dutch influence, once paramount through the great part of the territory settled and occupied by the Dutchmen and their descendants, is now but a fading memory that in many places has wholly vanished. The parts of the country under consideration that have best kept the traditions of the Dutch language are Albany and Schenectady counties, where some few people of the passing generation still speak their version of what was once the mother-tongue of their ancestors. The oncoming generation, however, knows no Dutch, here or elsewhere in this region, to speak it, and through this whole territory, with the exception of scattered words, it will soon have entirely disappeared and have become but a fact of history (Carpenter 1908: 15-16).

William Carpenter was in 1853 geboren in Utica, *upstate* New York. Utica ligt in de Mohawk Valley regio, minder dan 100 mijl ten westen van Albany en Schenectady. Je zou kunnen aannemen dat Carpenter eigen waarnemingen beschrijft en het negentiende-eeuwse Mohawk Dutch ook daadwerkelijk heeft horen spreken.

Het is wellicht deze zojuist geciteerde alinea geweest die een collega-taalkundige van Columbia University ertoe gebracht heeft om te laten zien dat er ook elders, in New Jersey, nog mensen waren die gebruik maakten van 'their version of what was once the mother-tongue of their ancestors'. Die collega was J.D. Prince, een veelzijdig Amerikaans taalkundige.

5. John Dyneley Prince (1868-1945)

Op een vergadering van de Commissie voor Taal- en Letterkunde van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde – Leiden, maandagmiddag 19 februari 1912 – deed het lid D.C. Hesseling (1859-1941) een 'wetenschappelijke mededeeling' over 'een eigenaardigen vorm van het Nederlandsch, gesproken in de staat New-Jersey'. Hij deed dat naar aanleiding van een artikel van de hand van de Amerikaan J.D. Prince over 'The Jersey Dutch dialect', in 1910 gepubliceerd in *Dialect Notes*, het blad van de American Dialect Society. Dat stuk bevatte een korte spraakkunst en een uitvoerige woordenlijst 'van het Nederlands dat een klein aantal afstammelingen der zeventiende-eeuwse kolonisten nog heden ten dage aan de rechteroever van de Hudson als hun moedertaal gebruiken' (Hesseling 1913: 306). De bekende creolist en afrikanist Hesseling was door die publicatie aangenaam verrast en hij had onmiddellijk contact gezocht met de auteur, 'die zijn best doet om zooveel mogelijk bijzonderheden aangaande de eigenaardigheden van dit dialect

John Dyneley Prince in 1902

With permission of the University Archives, Columbia University
in the City of New York

op te zamelen, vóór het te laat is'.¹² Prince reageerde in de vorm van 'A text in Jersey Dutch', en wel de gelijkenis van de Verloren Zoon (cf. Lucas 15: 11-32). Die tekst werd met een inleiding van Prince op 29 september 1913 door de Commissie geaccepteerd als bijdrage voor het *Tijdschrift voor Nederlandsche Taal en Letterkunde* (cf. Prince 1913).¹³

Meer dan een jaar later kwam Hesseling op het onderwerp terug. Op de maandvergadering van de Maatschappij in oktober 1913 deed hij 'Eenige mededeelingen over het Jersey Dutch'. Hij zei toen onder meer dit:

In de staten New-Jersey en New-York worden nog enkele honderden bejaarde menschen gevonden die een Nederlandsch spreken dat in rechte lijn afstamt van de taal der eerste kolonisten. Voor 50 jaar werd die taal nog algemeen gesproken, ook door Franschen, Duitschers en Engelschen, die zich in het land hadden gevestigd.¹⁴ De heer Dyneley Prince, Professor aan de Columbia University heeft eene korte beschrijving gegeven van de spraakkunst en het vocabularium van dit Jersey Dutch en een paar korte teksten gepubliceerd.

Hesseling verzuimde niet om ook een vergelijking te trekken 'met het Afrikaansch' (Prince had dat in 1910 trouwens ook al gedaan) en hij kwam tot de slotsom

dat de eigenaardigheden van het wegstervende idioom op herkomst uit het Zuidelijk deel van ons vaderland wijzen¹⁵ en dat de geringere graad van verandering – hoewel de vestiging der Hollanders in Amerika ouder is dan die in Zuid-Afrika – verklaard wordt door minder nauwe aanraking met een haven- en slaventaal als het Maleisch-Portugeesch van het Zuidelijk halfmond (Hesseling 1914: 55).

¹² UB Leiden, Archief MNL, Inv. No. 667 (Notulen Commissie voor Taal- en Letterkunde, April 1909 – Januari 1917). J. Verdam (1845-1919), net als Hesseling lid van de Commissie voor Taal- en Letterkunde, maakte prompt gebruik van de lezing van zijn vriend en collega toen hij in de loop van 1912 de derde druk van zijn bekende *Uit de geschiedenis van de Nederlandsche taal* aan het voorbereiden was. Hij verwijst namelijk in een noot naar 'de heer Dyncley [sic] Prince te New-York' die 'op dit oogenblik bezig is gegevens te verzamelen' over het 'met Engelsch vermengd Hollandsch dialect' (Verdam 1912: 90).

¹³ De gezaghebbende Commissie voor Taal- en Letterkunde fungeerde indertijd als redactie van het tijdschrift. De tekst van de gelijkenis werd door Van Ginneken ingevoegd in zijn hoofdstuk 'Het Amerikaansch' in de tweede druk uit 1928 (eerste druk 1913) van het eerste deel van zijn *Handboek der Nederlandsche taal* (p. 296). De tekst werd ook overgenomen door L.G. van Loon in zijn *Crumbs from an old Dutch closet. The Dutch dialect of Old New York* (1938), maar niet dan nadat de uitgever (Nijhoff) of diens adviseur hem op deze publicatie had gewezen.

¹⁴ 'As late as the 1860's in the northern part of Bergen County, Jersey Dutch was the prevailing and natural form of speech in many homes of the older residents when there were no strangers present. English, on the other hand, was a labored and difficult form of expression for them, and only used when they mixed with the outer world. Even the colored people, for the most part children of slaves, without any education at all, were proficient in the use of Jersey Dutch and had enough knowledge of English to converse in either', noteerde James B.H. Storms (1860-1949), een native speaker van het Jersey Dutch. Hij beschouwde zich als de 'last surviving person' die een woordenlijst van die taal kon vervaardigen (cf. Storms 1964, Introduction).

¹⁵ In 1916 preciseert Hesseling nog dat het Jersey Dutch 'duidelijk 't karakter van een oorspronkelijk Zeeuws of Zuid-Hollands dialect vertoont' (*De Nieuwe Taalgids* 10: 256).

Wie was de auteur van deze twee fundamentele publicaties over het Jersey Dutch? Van Marle (2008: 322) houdt hem voor 'a Scotsman who was only vaguely familiar with Dutch'. Maar John Dyneley Prince (1868-1945) was een geboren New Yorker (Manning 1945: 223), die 'onze taal met gemak (schrijft)' (Hesseling). In 1913 werd hij benoemd tot buitenlands lid van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden.

Prince studeerde onder meer in Berlijn (1889-1890), promoveerde in 1892, werd eerst hoogleraar Semitische talen aan New York University en later hoogleraar Slavisch aan Columbia University in New York. Hij was allermint een kamergeleerde, maar vervulde diverse politieke functies in de staat New Jersey. Onder meer was hij 'senator in Pasaic County, een distrikt waar vele duizenden van onze landgenoten wonen' (Hesseling 1913: 306). In 1921 werd hij Amerikaans ambassadeur in Denemarken, in 1926 in Joegoslavië. De geleerde van Columbia University was een eminent linguïst en polyglot. Door de Adirondack Indianen bijvoorbeeld 'he was remembered as a man who could talk their language better than their fathers could'. Zijn levensbeschrijver wijst erop dat Prince 'a truly uncanny ability' had 'for listening to any person speaking in any language and answering in exactly the same dialect and with the same enunciation' (Manning 1945: 224). Het is dan ook niet verrassend dat Prince zonder problemen in het Nederlands kon converseren met een latere collega van Columbia University, de Nederlander Adriaan Barnouw (1877-1968) – 'Whenever I have the pleasure of meeting him we converse in Dutch' (Barnouw 1969: 163).

Het artikel over het Jersey Dutch van Prince uit 1910 bevat een beknopte klankleer en een korte uiteenzetting van de 'grammatical relations'; de 'glossary' bevat meer dan zeshonderd woorden uit het Low Dutch. Benadrukt moet worden dat de publicaties van Prince algemeen beschouwd worden als de meest betrouwbare bronnen inzake onze kennis van het Low Dutch, al typeerde Shetter (1958: 243) het stuk ooit als een 'a detailed though somewhat fanciful description of the sounds of Jersey Dutch'. Op Prince en zijn werk zal ik bij gelegenheid terugkomen.

De Nederlandse historicus Jacob van Hinte (1889-1948), die in de jaren twintig zelf in de Verenigde Staten onderzoek deed, relativeerde overigens de 'ontdekking' van Prince. Hij was allermint verbaasd over het feit dat Prince omstreeks 1910 in Bergen County, N.J. een groep van tweehonderd bejaarde lieden had aangetroffen die onze taal spraken. De situatie was immers deze:

Zoowel in de Mohawk vallei van New York, als in de valleien van New Jersey komt het oud-Nederlandsch nog tegenwoordig voor en wordt door onze stamgenooten aldaar als Mohawk Dutch en New Jersey Dutch van het meer Duitsche bestanddeelen bevattende Pennsylvania Dutch terdege onderscheiden (Van Hinte 1928: 66).

Op reis in New Jersey maakte hij in 1921 een fraaie foto van de tachtigjarige 'oud-Nederlandsche Amerikaan Hopper voor zijn woning te Midland Park nabij Paterson' – 'ik kon zijn Jersey Dutch uiterst moeilijk verstaan', merkte hij nog op.

Werd het Leeg Duits aan de Amerikaanse oostkust nu verder door de Nederlandse taalkundigen veronachtzaamd? Hesseling noteerde over Prince:

Hij stelt nog andere andere teksten in uitzicht, zo mogelijk ook een staaltje van een gekreoliseerde vorm van het dialect dat door een kleine kolonie van oude negers gesproken wordt. Wanneer meer teksten ter beschikking zijn, zal het ogenblik gekomen wezen om konklusies te maken omtrent de geschiedenis der vormen en der woorden van het Jersey Dutch [...] (Hesseling 1913: 306).

In de kringen van de academische neerlandistiek gold Prince dus als degene die 'op dit oogenblik bezig is gegevens te verzamelen' over het 'met Engelsch vermengd Hollandsch dialect' (Verdam 1912: 90). In afwachting van de publicatie van zijn onderzoeksresultaten hoefde men voorlopig nog geen taalkundige expeditie naar New Jersey te sturen. Het uitbreken van de Eerste

Wereldoorlog zal het onderhouden van wetenschappelijke contacten niet gemakkelijker gemaakt hebben.

In 1921 verliet Prince voor een aantal jaren de universiteit om in diplomatieke dienst te treden: hij werd Amerikaans ambassadeur in Denemarken. Voor zover ik weet, heeft hij zich niet meer actief met de studie van het Low Dutch beziggehouden. Wel hield hij in januari 1913 nog een lezing voor de Netherland Society in Philadelphia over ‘Netherland Settlers in New Jersey’, maar die bevat taalkundig niets nieuws. Wel is Prince een van degenen geweest die de Amerikaanse arts Lawrence G. van Loon (1903-1985) hebben aangespoord om zijn kennis van het ‘upriver dialect’, het Mohawk Dutch, op te schrijven (cf. Bachman z.j.). Op de controversiële figuur van deze Van Loon en zijn geschriften – hij was betrokken bij een Oera Linda Bok-achtige affaire – zal ik te zijner tijd terugkomen. Ik beperk me nu tot een paar opmerkingen over een woordenlijst van zijn hand.

4. De lijst van L.G. van Loon (1938)

Het is gebruikelijk om van het Leeg Duits of Low Dutch, zoals in § 2 al is opgemerkt, twee variëteiten te onderscheiden, namelijk het Jersey Dutch en het Mohawk Dutch (cf. Stolz 1987: 306). Prince deed veldwerk in New Jersey, terwijl Van Loon zich richtte op het Mohawk Dutch, waarmee hij volgens Bachman (z.j.) in zijn jeugd vertrouwd was geraakt. In zijn *Crumbs from an old Dutch closet. The Dutch dialect of Old New York* (1938) heeft Van Loon een ‘glossary’ van het Mohawk Dutch opgenomen. Hij ging daarbij uit van de lijst die Prince voor het Jersey Dutch gemaakt had en verving de Jersey Dutch woorden door Mohawk Dutch equivalenten: ‘Professor Prince’s word list for the most part is included – that is to say, the words are alike, and where his word is unknown in Hudson-Mohawk Dutch, a letter ‘P’ follows in parenthesis’ (Van Loon 1938: 25). Verder vinden we een aantal woorden die niet bij Prince voorkomen. Van Loon zegt er wel bij dat zijn spelling ‘has not always been consistent’.

Een ernstig *caveat lector* is hier evenwel op z’n plaats. Op een congres van de American Association for Netherlandic Studies (AANS) in 1993 waarschuwde Buccini (1995: 212) dat naar zijn inschatting, ‘based on purely linguistic criteria’, de authenticiteit van de door Van Loon ingebrachte documenten ‘highly dubious’ was. Laat dit zo zijn, *Crumbs from an old Dutch closet* maakte indertijd genoeg indruk op Nederlandse taalgeleerden als Jac. van Ginneken (1877-1945) en P.J. Meertens (1899-1985) om de schrijver ervan toegang te verschaffen tot mede door hen geredigeerde tijdschriften. Hierachter laat ik – onder beneficium van inventaris – als bijlage een lichtelijk aangepaste versie volgen van de ‘glossary’ van het Mohawk Dutch die door Van Loon is opgesteld. Net als Prince is Van Loon uitgegaan van het Amerikaans-Engels; ik heb er een Leeg Duits-Amerikaanse woordenlijst van gemaakt. Het geheel laat zich nu gemakkelijker vergelijken met de Jersey Dutch-Amerikaanse woordenlijst van James Storms, die in 1964 verschenen is. Want over de studie van het Leeg Duits is het laatste woord nog niet gezegd.

Literatuur

Bachman, Van Cleaf. 1969. *Peltries or Plantations. The Economic Policies of the Dutch West India Company in New Netherland 1623-1639*. Baltimore & London: The John Hopkins Press.

Bachman, Van Cleaf. z.j. [ca 1970?]. *Introduction to a dictionary of Hudson and Mohawk Valley Dutch*. Unpubl. ms.

Bachman, Van Cleaf. 1982. 'The story of the Low Dutch language'. *De Halve Maen* 56: 3, 1-3, 21; 57: 1, 10-13.

Bachman, Van Cleaf. 1983. 'What is Low Dutch?' *De Halve Maen* 57: 3, 14-17, 23-24.

Bachman, Van Cleaf, Alice P. Kenney & Lawrence G. van Loon. 1980. '“Het Poelmeisie”. An introduction to the Hudson Valley Dutch dialect'. *New York History* 61, 161-185.

Balmer, Randall. 1989. *A perfect Babel of confusion. Dutch religion and English culture in the Middle Colonies*. New York & Oxford: OUP.

Barnouw, A.J. 1969. *Monthly letters on the culture and history of The Netherlands*. Assen: Van Gorcum etc.

Bartlett, John Russell. 1854. *Woordenboek van Americanismen: een lijst van woorden en zinnen, gewoonlijk als eigenaardig aan de Vereenigde Staten beschouwd*. Vertaald door M. Keijzer. Gorinchem: J. Noorduyt.

[Beer, Taco H. de]. 1877. 'Uit de Vereenigde Staten'. *Noord en Zuid* 1, 243-244.

Beets, Henry. 1902. 'De Nederlandsche stam en taal in Noord-Amerika'. *Handelingen van het 27e Nederlandsch taal- en letterkundig congres gehouden te Kortrijk den 20, 21 en 22 Oogst 1902*. Yper: Drukkerij van Callewaert-de Meulenaere., 489-506.

Beets, Henry. 1905. 'De Nederlandsche stam en taal in Noord-Amerika'. *De Gereformeerde Amerikaan* 9, 369-376; 409-414.

den Besten, Hans & Frans Hinskens. 2005. 'Diversificatie van het Nederlands door taalcontact'. *Nederlandse Taalkunde* 10, 283-309.

Bosch, G.B. 1827. 'Eene zomerreis in Noordamerika. II. Albany'. *Vaderlandsche Letteroefeningen. II. Mengelwerk* 1827, 272-281.

Bosch, G.B. 1829. *Reizen in West-Indië*. Eerste deel. Utrecht: N. van der Monde.

Buccini, Anthony F. 1995. 'The Dialectical Origins of New Netherland Dutch'. *Dutch Linguistics in a Changing Europe. The Berkeley Conference on Dutch Linguistics 1993*. Ed. by Thomas Shannon & Johan P. Snapper. Lanham etc., 211-263. (Publications of the American Association for Netherlandic Studies, 8).

Buccini, Anthony F. 1996. 'New Netherlands Dutch, Cape Dutch, Afrikaans'. *Taal en tongval*. Themanummer 9, 35-51.

Buccini, Anthony F. 2000. 'Svannekens Ende Wilden: Linguistic Attitudes and Communication Strategies among the Dutch and Indians in New Netherland'. *The Low Countries and the New World(s): Travel, Discovery, Early Relations*. Ed. by Johanna Prins a.o. Lanham etc, 11-28. (Publications of the American Association for Netherlandic Studies, 13).

Carpenter, W.H. 1908. 'Dutch contributions to the vocabulary of English in America. Dutch remainders in New York State'. *Modern Philology* 6, 53-68.

- Daan, Jo. 1987. *Ik was te bissie ...: Nederlanders en hun taal in de Verenigde Staten*. Zutphen: De Walburg Pers. (Ook www.dbnl.org).
- Dosker, Nicholas H. 1880. 'De Nederlandsche taal in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika'. *Noord en Zuid* 3, 45-48, 226-231.
- Gehring, Charles. 1973. *The Dutch language in colonial New York. An investigation of a language in decline and its relationship to social change*. Ann Arbor: UMI. (Ph.D thesis Indiana University).
- Gehring, Charles T. 1993. 'Colonial Dutch'. *Encyclopedia of the North American Colonies*. Ed. by Jacob Ernest Cooke a.o. New York: Scribner. Vol. 3, 19-22.
- van Ginneken, Jac. 1913. 'Het Amerikaansch'. *Handboek der Nederlandsche taal* door Jac. van Ginneken. Deel I, 286-295. Nijmegen: L.C.G. Malmberg. (www.dbnl.org heeft de tweede druk uit 1928).
- van Ginneken, Jac. & J. Endepols. 1917. 'Het Amerikaansch'. *De regenboogkleuren van Nederlands taal* door Jac. van Ginneken & J. Endepols. Nijmegen: Malmberg, 219-221. (Leergang der Nederlandsche taal, dl. 3). (Ook www.dbnl.org).
- Helderman, J. 1996. 'Gerardus Balthasar Bosch Sjon Domi op Curaçao 1816-1839: aantekeningen bij zijn Reizenboek'. *Documentatieblad voor de geschiedenis van de Nederlandse zending en overzeese kerken* 3, 55-79.
- Hesseling, D.C. 1913. '[J. Dyneley Prince]'. *Tijdschrift voor Nederlandsche Taal en Letterkunde* 32, 306n.
- Hesseling, D.C. 1914. 'Eenige mededeelingen over het Jersey Dutch'. Lezing maandvergadering Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, oktober 1913. *Handelingen en mededeelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, over het jaar 1913-1914*. Leiden: Brill, 54-55.
- Hill, Walter Fernando [= L.G. van Loon?]. z.j. [1890?]. *Notebook*. Unpubl. ms.
- van Hinte, Jacob. 1928. *Nederlanders in Amerika. Een studie over landverhuizers en volksplanters in de 19e en 20ste eeuw in de Verenigde Staten van Amerika*. Eerste deel. Groningen: Noordhoff.
- Jonathan. 1853. *Brieven van en over de Verenigde Staten van Noord-Amerika*. Uitgegeven met eene inleiding en bijschrift door E. B. Swalue. Schoonhoven: Van Nooten.
- van Kalmthout, Ton. (forthcoming). 'Eccentric authors. Conrad Busken Huet and Taco H. de Beer on English Literature'. *Crossing Cultures. Nineteenth-Century English Literature in the Netherlands*. Ed. by Tom Toremans & Walter Verschuren. Leuven: Universitaire Pers Leuven. (in press).
- Krassner, Nancy. 1985. 'The Dutch-English language controversy'. *De Halve Maen* 59: 2, 1-3, 20; 3: 9-11, 21.
- Ligtenberg, Lucas. 1999. 'Spreekt hier nog iemand Nederlands? Het gebruik van de Nederlandse taal in de Verenigde Staten'. *De nieuwe wereld van Peter Stuyvesant. Nederlandse voetsporen in de Verenigde Staten* door Lucas Ligtenberg. Amsterdam: Balans, 74-85.
- van Loon, L.G. 1938. *Crumbs from an old Dutch closet. The Dutch dialect of Old New York*. The Hague: Martinus Nijhoff.
- Manning, Clarence A. 1945. 'John Dynely Prince'. *American Slavic and East European Review* 4, 223-226.
- van Marle, Jaap. 2001. 'American 'Leeg Duits' ('Low Dutch') – a neglected language'. *Global Eurolinguistics. European Languages in North America – Migration, Maintenance and Death*. Ed. By P. Sture Ureland. Tübingen: Niemeyer, 79-101.

- van Marle, Jaap. 2008. 'Myths and Forgeries Relating to American 'Low Dutch', with special Reference to *Walter Hill's Notebook*'. *From De Halve Maen to KLM. 400 Years of Dutch American Exchange*. Ed. by Margriet Bruyn Lacy, Charles Gehring & Jenneke Oosterhoff. Münster: Nodus Publikationen, 321-329.
- Naborn, Robert. 2002. 'NT2 in New Jersey in 1730. Francis Harrison's *De Engelsche en Nederduytsche School-Meester* nader bekeken'. *Voortgang, jaarboek voor de neerlandistiek* 21, 113-142.
- Naborn, Robert. 2008. 'Eilardus Westerlo on Hermanus Meijer's Call to Caughnawaga'. *From De Halve Maen to KLM. 400 Years of Dutch American Exchange*. Ed. by Margriet Bruyn Lacy, Charles Gehring & Jenneke Oosterhoff. Münster: Nodus Publikationen, 149-158.
- Naborn, Robert (ed.) 2008. *Memoirs of Eilardus Westerlo 1781-1790*. Unpubl. ms.
- Noordegraaf, Jan. 1985. *Norm, geest en geschiedenis. Nederlandse taalkunde in de negentiende eeuw*. Dordrecht & Cinnaminson: Foris Publications. (Geschiedenis van de taalkunde, 3).
- Noordegraaf, Jan. 2004. 'De Afrikaanse connectie van Taco H. de Beer' I-III. *Trefwoord, tijdschrift voor lexicografie* 2004. (www.fryske-akademy.nl/trefwoord)
- Noordegraaf, Jan. 2006. 'D.C. Hesseling'. *Encyclopedia of Language and Linguistics*: 2nd edition. Ed. by Keith Brown. Oxford: Elsevier. Vol. 5, 288.
- Noordegraaf, Jan 2009a. 'The Dutch Language and Literature in the United States, 1624-1782'. *History of Dutch-American Relations, 1609-2009*. Ed. by Hans Krabbendam, Cornelis A. Van Minnen & Giles Scott-Smith. Amsterdam: Boom & Albany, New York: SUNY Press. (in press).
- Noordegraaf, Jan. 2009b. 'Vreemde woorden, valse vrienden. Over koloniale taalbeschrijving'. (te versch.).
- Prince, J. Dyneley. 1910. 'The Jersey Dutch dialect'. *Dialect Notes* 3, 459-484.
- Prince, J. Dyneley. 1913. 'A text in Jersey Dutch'. *Tijdschrift voor Nederlandsche Taal en Letterkunde* 32, 306-312.
- Prince, J. Dyneley. 1914. 'Netherland settlers in New Jersey'. *New Jersey Historical Society Proceedings* 9. Third series no. 1, 1-7.
- Shetter, William Z. 1958. 'A final word on Jersey Dutch'. *American Speech* 33, 243-251.
- Shorto, Russell. 2004. *The island at the center of the world. The epic story of Dutch Manhattan, and the forgotten colony that shaped America*. New York etc: Doubleday.
- Smith, Agnes Scott. 1946. 'The Dutch Had a Word for It'. *New York Folklore Quarterly* II: 3 (August 1946), 165-173.
- Stolz, Thomas. 1987. 'Kreolistik und Germanistik: niederländisch-basierte Sprachformen in Übersee'. *Linguistische Berichte* 110, 283-318.
- Storms, James B.H. 1964. *A Jersey Dutch vocabulary*. Park Ridge, N.J.: Pascack Historical Society.
- Verdam, J. 1912. *Uit de geschiedenis van de Nederlandsche taal*. Derde druk. Dordrecht: Revers.
- te Winkel, J. 1896. 'Het Nederlandsch van Noord-Amerika en Zuid-Afrika'. *Vragen van de Dag* 11, 337-362, 418-442, 483-505.

BIJLAGE

Woordenlijst Leeg Duits-Engels

Zoals gezegd, in zijn *Crumbs from an old Dutch closet. The Dutch dialect of Old New York* (1938: 25-34) heeft Van Loon een ‘glossary’ opgenomen van het Mohawk Dutch. Hij ging daarbij uit van de lijst die Prince voor het Jersey Dutch gemaakt had en verving de Jersey Dutch woorden door Mohawk Dutch equivalenten. ‘Professor Prince’s word list for the most part is included – that is to say, the words are alike, and where his word is unknown in Hudson-Mohawk Dutch, a letter ‘P’ follows in parenthesis’ (Van Loon 1938: 25). Verder vinden we er een aantal woorden die niet bij Prince voorkomen. Van Loon geeft aan dat zijn spelling ‘has not always been consistent’. Net als Prince is Van Loon uitgegaan van het Amerikaans-Engels; hier volgt een Leeg Duits (i.c. Mohawk Dutch)-Amerikaanse versie van zijn ‘glossary’, op enkele punten aangepast.

A

a [cf. al]	already
aan slaap	asleep
aanghetrokke	clothed, dressed
aankome	arrive
acht	eight
achter	after
achtermiddagh	afternoon
achter ’n beetse	after a while
af	off
afnyme	to take off
akker	field
al	all
al	already
alendigh	completely
alle	whole
alleen	alone
alles	everything, all
als	if
altyt	always
anders	different
appel	apple
appelsap	cider
ard	earth
ard eekhorntse	chipmunk
arm	arm, poor
as	if
ast	almost
atyeh	good bye
avend	evening

B

bakke	bake
bang	afraid
barghe	mountains
bed	bed
bedanke	thank
been	leg
beer	bear
beest	beast
beesteflees	meat
beetse	few, little
een beetse bovenmaat	high-toned
beghinne	begin
beghrafenis	funeral
beghrave	bury
begrafenis	burial
beide	both
bel	bell
berghe (pron: 'ber-re-ghe')	mountains
bessies	berries
besugh	busy
betale	pay
bever	beaver
bevrint (P)	related
bietse	beets
bil	rump
binde, bond, ghebonde	fasten
binne	inside
binne	internal
blad (plur: blare)	leaf
blauw	blue
blauwbesse	huckleberries
blikkie	can, pail
bliksem	lightening
bloot	bare, naked
blootkop	bald
blyt	glad
blyve	stay
boekwait	buckwheat
boer	farmer
boesler	apron
bont	checkered
bont	fur
bont	gay-colored
boom	tree
boontse	beans
boore	drill
bord, bort	dish, plate
bos	woods

boter
bottel
bouwe
bove
brambes (P)
brambesse
brande
breins
broer
brood
buik
buite
buite
bur
burlik
burman
busse (P)
byforby
byeboom
byl
bylsteel

D

daar, da
dagh
damp
denke
derde
dertien
dertugh
dese
deselfde (pron: 'sel-ef-de')
die
die dat
die wat (P)
dief
dikkels
ding
Dinsdag
dit
doek
doen
doghter
donder, dondere
donderdag
donker
dood
doodghraver
doodkis

butter
bottle
build
above
raspberry
blackberries
burn
brains
brother
bread
abdomen
external
outside
neighbor
neighborly
neighbor
kiss
by
beetree
axe
axe handle

there
day
damp, vapor
think
third
thirteen
thirty
this
same
who
that
those who
thief
often
thing
Tuesday
this
cloth, handkerchief
do, put
daughter
thunder
Thursday
dark
dead
gravedigger
coffin

doope
door
draghe
drie
drinke
droome
druive
duisent
duits
dur
dwars, dwas

baptize
thru
carry, draw, wear
three
drink
dream
grapes
thousand
Dutch
door
across

E

eeckorntse
een
een, 'n
eense
eenseding
eentse
eerdvark
erghister
eergister
eerst
ei; plur: eijes
eidel, (ijdel)
eige
eik, eikeboom
eis
eise
elf
emmer
en
enghels (this word also indicates
the American speech)
enkelde
errappels
ertses
esseboom
'et
ete
eyenlik

squirrel
one
an
any, some
anything
duck
woodchuck
day before
day before yesterday
first
egg
idle
own
oak
ice
iron
eleven
pail
and

English
some
potatoes
peas
ashtree
it
eat
really

F

fals spreke
fan
fan aven
fandagh
farm

lie
from, of
this evening
today
farm

farwel
 Februari
 feertien
 feertugh
 feghte
 fel
 felt
 fenster
 ferfe (pron: fer-ef-e)
 fesse
 fet
 fier
 fier
 finde
 flieg
 flieghe (verb)
 foet
 foghel
 fol
 for
 for te
 forby
 fork (table)
 forwards
 frouw
 frught
 Frydagh
 fyf
 fyftien
 fyftugh

G

gaffel (hay)
 gauw
 ghang, te - met
 gerst
 ghaan pisse
 ghaan skiete (note absent 'e')
 ghaane
 ghans
 gharn
 gheberghte
 ghebore
 ghedaan
 gheel
 gheelfinkie
 gheen
 gheending
 gheghaan

farewell
 February
 fourteen
 forty
 fight
 skin
 field
 window
 paint
 fish
 fat
 fire
 four
 find
 fly
 fly
 foot
 bird
 full
 for
 in order to
 by
 fork
 forwards
 woman
 fruit
 Friday
 five
 fifteen
 fifty

fork
 fast, quick
 to be busy
 barley
 urinate
 hunt
 go, walk
 goose
 gladly
 mountains or mountain chain
 born
 done
 yellow
 yellowbird
 none
 nothing
 gone

gheld
 ghelede, ghlede
 ghenoech
 ghesont
 ghestarve
 gheve
 gheweest
 ghing
 ghister
 ghisterdagh
 ghloof
 ghlove
 ghoed
 ghoed
 ghoedkoop
 graft
 gras
 grauw
 ghrove
 ghreeskappe
 groen
 gront
 ghroot
 ghrootkind
 ghrootmoeder, ghroomoe

H

haan
 haar
 haasie
 had
 hals
 hand
 hange
 haore
 hard
 harnas
 hart
 hartugh
 haver
 hebbe
 heel
 heen
 Heer
 heet
 hegele
 helpe
 hem
 hem

money
 ago
 enough
 healthy
 dead
 give
 been
 went
 yesterday
 yesterday
 belief
 believe
 good
 well
 cheap
 grave
 grass
 gray
 dig
 tools
 green
 ground, dirt
 big, vast
 grandchild
 grandmother

cock
 her
 rabbit
 had, has
 neck
 hand
 hang
 hear
 hard, difficult, fast
 harness
 heart
 hearty
 oats
 have
 many
 thither
 God
 hot
 hail
 help
 him
 his

hemp
hemtrok (P)
het, 'et
hier
hoe
hoed
hoek
hoender
hoenders
hoeste
Holland
hond
hondert
hoogh
hooghheid
hooghmeester
hooihe
hoope
hoore
hout
huis
hullies

I

iemelt
ieperboom
ik, ikke
in
inghenome
ink
inkstaan
is
ijs

J

ja
jaar
Januari
je, jullie
jemver
jemverkoek
jipte (P)
johnny dog
jokkie
jong
jonkie
jou
juist

shirt
vest
it
here
how
hat
corner, hook
chicken, hen
poultry
cough
Holland
dog
hundred
high
height
professor
hay
hope
hear
wood
house
their

anyone, someone
elm
I
in
interested
ink
inkstand
is
ice

yes
year
January
you
ginger
gingercake
Egyptian
beaver
joke
young
boy
your
just

Juli
jullie
jullies; juwes

July
your
yours

K

ka; plur: kaie
kaffe
kallef
kame
kamiso
kan
kan (verb)
karts
kas
kastanie
kat
katelos (P)
kauwe
keer
keerel
kenyn
kere (P); 'hebbe' with the past of 'wille'
kerk (pron: kerrek)
kerkhof
kersentses
kerst
ketel
ketting
kil
kind
klaver
klein
klein roertse
klein weseltse
klok
kloppe
knapuil (P)
knie
koe
koek
koke
kokstoof
kome
konfait
kool
koope
kop
koppie
koud

crow
bark to
calf
churn
dressa
could
can
fever
cheese
chestnut
cat
wildcat
chew
time
fellow, person
rabbit
want, wish
church
churchyard
cherries
barley
kettle
chain
creek
child
clover
little
pistol
chipmunk
clock
knock
owl
knee
cow
cake
cook
cookstove
come
preserves
cabbage
buy
head
cup
cold

krabbe
krok
kryghe
kuiker
kuikerdief
kulkoen
kwad
kwam
kwitrake
kwyt
kwytrake
kyke

L

laagh
laast
laat
laghe
lamp
lang
lang
lantarn (pron: 'lan-ta-ren')
late
leegh
leer
legeheid
legghe
lere
lese
leve
lieghe
light, lighte
lobberdie
longe
loope
los
loskat
lught
lught
luid
lyke

M

maan
maand
maandagh
maar
maart

scratch
jug
get
chicken
chicken hawk
turkey
evil
came
lose
quit, to be quit of
lose
look

low
last
late
laugh
lamp
long
along
lantarn
let
empty
leather
occasion
lay
learn
read
to live
lie
light
curds and whey
lungs
walk
loose
wildcat
air
sky
loud
look like, resemble

moon
month
Monday
but
March

maat
magher
Mai
make
maker
man
mee brenge
meenyme
meepelboom
meer
meester
meghtugh
meisie
melk (pron: mel-ek)
mels
'n mels
melse
mem
mes
mest
met
middagh
mink
mis
mod
moe
moeder
moeras
moete
mont
mooi
mool
morghe
morghe
muis
muts
my, me
myn
Myntse

N

na
naam
naast
naby
naght
naje
namiddagh
nander

partner
lean
May
make
maker
man
carry
carry
maple tree
more
teacher
tired, weary
girl
milk
person
one
people
Madame
knife
manure
with, along
noon
mink
error, mistake
mud
tired, weary
mother
swamp
must
mouth
beautiful, fine, pretty
mill
morning
tomorrow
mouse
cap
me
mine, my
Wilhelmina

unto
name
next
near
night
sew
afternoon
another, other

nast
nat
naturlik
navend
nee
neer
neghe
neghentugh
negher
neghetien
nese
nieiw
nieiwspampier
niet
niets
nikke
nooit
nookierat (Mohawk: Anokien?)
noot
noteboom
nu
nuis
nyme

O

of
oghtent
olie
oliekoek
onghelik
ons
onse, ons
onthoue
oogh
ooit
ook
oor
ooreek
op
ope
ophyse
opstaane
oud, ouwe
oudling
ove
over

alongside
wet
naturally
good evening
no
down
nine
ninety
negro
nineteen
cure
new
newspaper
not
nothing
nod
never
muskrat
nut
hickory tree
now
nose
take

if, or
morning
oil
doughnut
accident
us
our
remember
eye
ever
also
ear
earache
on, up
open
elevate, lift
arise
ancient, old
old person
oven
over

P

paard
pad (P)
padstoel
pakkie
pampier
pan
pannekoek
pap
parte
peer
pinksternage
pirkes
piskat
plaats
plant
plantasi (P)
plasse
plek (P)
plek
ploegh, ploeghe
plukke
prakkiseere
prate
preekstoel
preke
pruime
prys
pyn

horse
road
mushroom
parcel
paper
pan
pancake
gruel
part
pear
parsnips
peaches
skunk
place
vegetable
plantation
urinate
farm
place
plough
pick
consider
speak
pulpit
preach
plums
value
pain

R

raap
radise
rat
ratelslang
reghen, reghene
reght
reghte
reis
reis
rekene
relletje; 'relisher'
ribbe
ribbetses
rivier
roepe
roer
roghghe

turnip
radishes
rat
rattlesnake
rain
true
right
journey
voyage
count
tripe roll with meat
ribs
spareribs
river
call
gun
rye

rok
 rolle (P)
 rolletse; 'relisher'
 rond
 rondloope
 rooborsie
 rook
 roos
 root, rooje
 rugh
 rust
 rustugh
 ryde

S

sagh
 sal
 self (pron: sal-ef)
 sap
 saus
 se
 seer
 seer
 seer doen
 seftigh (P)
 seghghe
 seker
 self
 sents
 ses
 sestien
 sestugh
 seve
 siederboom
 siek (a certain illness of horses)
 sien
 singe
 sitte
 sjinggeringeboom (P)
 skame
 skape
 skapflees
 skar
 skiete, skoot, gheskote
 skilt
 skippel
 skoene
 skof
 skoon

coat
 go along, proceed
 tripe roll with meat
 around
 go about
 robin
 smoke
 rose
 red
 back, ridge
 quiet
 still
 drive, ride

saw
 shall
 ointment
 juice
 scrapple
 his
 very
 pain
 hurt
 doubtful
 say
 really
 self
 since
 six
 sixteen
 sixty
 sift
 cedar tree
 ill
 see, view
 sing
 sit
 lilacbush
 abash
 sheep
 mutton
 scissors
 shoot
 fault
 bushel
 shoes
 hoe
 clean

skoon
 skop
 skop (P)
 skoppe (P)
 skoppe
 skorstin
 skotel
 skryve
 skur
 slaan
 slape
 slautel
 sleght
 slikke
 smoke (P)
 snar
 sneie (pron: snei-je)
 soene
 son
 Sondagh
 sonder
 soo
 soo
 soon
 soort
 sou
 span
 spanhout (single)
 spanne
 spek
 spekfet
 spele
 spinne
 spook
 spreke
 springe
 sprinkhaantse
 spyke
 staane; stinge, stong, ghestonge
 stad
 starve
 stele
 stem
 stil
 stoel
 stront
 stroobesse
 suikerdas (Iroquois: Tsugerak?)
 suive
 suiventugh

already
 shovel
 hoe
 swing
 kick
 chimney
 dish, plate
 write
 barn
 strike
 sleep
 key
 bad
 to swallow
 smoke
 cord
 cut
 kiss
 sun
 Sunday
 without
 true
 so
 son
 kind, sort
 should
 yoke
 whiffletree
 hitch up
 pork
 lard
 playtol
 spin
 ghost
 speak
 jump
 cricket, grasshopper
 nail
 stand
 city, town
 die
 steal
 voice
 quiet, still
 chair
 manure
 strawberries
 raccoon
 seven
 seventy

suivetien
swagheltse
swak; swakkies
swak; wick (P)
swart; swaat
swiep
sy

T

taal
tabak
tafel
taghentugh
takkie
tand; plur: tanders
tanddokter
tandpyn
tarrefe
tas
tauw
te
te ghang met
teghe
testament
tien
toelate
toet, tot
toshout (single) (P)
trappe
trekke
trekker
troebel
trouwe
tuin
tuis
twaalf
twantugh
twee
tweespan (double)
twille
tyt

U

uil
uit
uitghestarve
uitspanne

seventeen
swallow
crazy
weak
black
whip
she

language
tobacco
table
eighty
branch
tooth
dentist
toothache
wheat
pocket
rope
too
to be busy
against
will
ten
allow
until
whiffletree
stairs
draw, pull
puller
difficulty
marry
garden
home
twelve
twenty
two
whiffletree
doubt
time

owl
out
extinct
unhitch

V

vark
 varkie
 varlik
 vawdere
 veel
 veel
 veghe
 veldhoender
 verbruike
 verder
 verghete
 verkoope
 vername
 verskrokke
 verstaane
 verwant
 vlede
 vlerk
 vliese
 vliremuisie
 vloer; vloer
 voorsyd
 vossie
 vrandere
 vrasse; vrassing
 vrint
 vroegh
 vronghelikke
 vrouwmens (P)
 vuil

hog
 pig
 dangerous
 feed
 very
 many, much
 sweep
 partridge
 use
 front
 forget
 sell
 name to
 frightened
 understand
 related
 last
 wing
 lose
 bat
 lose
 front
 fox
 change
 surprise
 friend
 early
 to have an accident
 woman
 dirty

W

waar
 waar
 waarheen
 waarom
 waghén
 waghte; op waghte
 waise
 wakker
 wakker rake
 wanneer
 warke
 warm
 wasse
 wat
 wat

where
 true
 whither
 why
 wagon
 wait
 show
 awake
 to awaken, waken
 when
 work
 warm
 wash
 who, what
 something

water
 weeghe
 week
 weer
 weerleghte
 wees gauw
 wegh
 wegh
 weinugh
 wel
 welkom
 werelt
 weseltse
 wet
 wete
 weze (P)
 wick
 wick (P)
 wie se
 wie, wat, die
 wieghie
 wiel
 wigh
 wighie
 wil
 wild
 Wilempie
 wind
 wit
 Woensdag
 wol
 wolf
 wonder; wondere
 wonnelik; wonlik (P)
 woone
 woord
 worm
 worst; 'wawst'
 wy
 wyf
 wys

Y

ys

Z

Zaligmaker (P)

water
 weigh
 week
 again
 lightening
 hurry up
 off, away
 way
 few
 well
 welcome
 world
 weasel
 law
 know
 show
 wing
 weak
 whose
 who
 cradle
 wheel
 wedge
 baby
 will
 wild
 Wilhelmina
 wind
 white
 Wednesday
 wool
 wolf
 wonder
 funny, wonderful
 dwell
 word
 worm
 sausage
 we
 wife, woman
 wise

ice

Saviour